

Könyves műhelyünk kortárs magyar írók önlexikonának kiadására készül: ki-ki maga írja magáról szócikkét – komolyan vagy játékosan. Nagy Bandó András, Varga Imre és Kőrösi Zoltán magabemutatása – mustra-előzetes.

Nagy Bandó András

„Hanyas vagy? 47-es? Akkor nem is csodálom, hogy nem értjük meg egymást. Félszavakból sem.”

Nagy Bandó András Deszken, 1947. november 12-én, Jónás napján, eCetben született, másodszor, de már akkor sem hitt a lélekvándorlásban. Elemi erővel röpítette világra a demokráciái robbanás.

„Önéletrajzot pedig vagy az életmű befejezése táján, vagy akkor sem, és nem bánkódunk, ha netán nem marad rá idő. Életünk rajza ott lesz a könyveink lapjain.”

Azonnal élővé nyilvánították. Lehetősége volt az életre, ezért ettől kezdve élt a lehetőséggel.

„Írói munkánk előjátéka a megfigyelés, és a megfigyelések valamifajta rögzítése. Ahogy a színészek is a karaktereket megfigyelve sajátítják el a szakmát, az írók is a figurákat lesve és a történéseket megfigyelve kapják meg az írásműveik alapjait.”

Születését vita előzte meg: legyen, vagy ne legyen? Abban a korban sok jó ember kis helyen is éhen maradt. *„Végül apám döntött, így aztán az anyám meghajolt apám akarata előtt, ő pedig anyámba helyezte minden bizodalját.”*

„Nem könnyű regényes életet élni, és mindezt azonnal rögzíteni. Óhatatlanul mímelt életté változhat az egyébként normálisan élhető élet, hiszen az egészet úgy kell élnie az írónak, hogy közben már egy félkész próza cselekményét formálgatja.”

Öt kilóval született, nehéz gyermekora volt. Világrajöttekor még azt sem tudta, fiú-e vagy lány. Anyja ellenőrizte a végtagjait: kettő, kettő, egy, fiú! *„Aztán a baba csomót kötött a hasamra, hogy el ne feledjek.”*

„Életem legnagyobb adománya, hogy beszélhetem, olvashatom és írhatom anyanyelvem szavait, hogy birtokolhatom azt a különleges, egyetlen más nyelvhez sem hasonlítható nyelvet, mely mindennél erősebben köt népemhez, segítve abban, hogy eligazodjak a világban, és hogy tökéletes, gyönyörködtető és érzékletes képeket alkotva, írott formában mutathassam be mindazt, amit e világból fontosnak és szépnek tartok.”

Gerincét ferdének találták, *„mindaddig, amíg ki nem vették alólam a bába-asszony kézításkáját”*. Szülei Jónás névre akarták keresztelni. Döntésük meghiúsult, *„mert kijött egy rendelet, mely szerint senki sem lehet próféta a saját hazájában”*.

„A mű, az életmű adja a nevek szépségét. Nevünk a műveinket megírva válhat méltóvá hozzánk. Mi magunk szerezhethjük meg nevünk becsületét, értékét, presztízsét.”

Gyermekként kezdte az életét. Éveken át együtt nőtt az agyával, „később én maradt, az eszem elment”. A fejlődésben nem állt meg, felnőtt, de örökre gyermek maradt.

„Négyen voltunk testvérek. Apám azt mondta: egy kenyérért nem fűtöm be az asszonyt. Szüleim rendszerhű emberek voltak, csak a rendszer nem volt hű hozzájuk. Jól bevéstük az iskolapadba és az agyunkba: apáink itt is ültek, meg ott is ültek.”

Már kora gyermekkorában is fölfedezték az asszociációs képességét, „kamaszkoromra teljesen kicsiszolódott eszmém, az asszocializmus”. Fölcseperedve így határozta meg elveit: „Itt minden nagyon szép, minden nagyon jó, de semmivel sem vagyok elégedett!”

„Mi az egy pártból már rendszert csináltunk. Azt mondod, szocializmus? Azt mondom, leraktuk az alapokat. Azt mondod, építjük? Azt mondom, falazunk.”

Az író gyermekkorá szokványosnak mondható: óvoda, iskola, kisdobos- és úttörőélet, hittel telve, mély nyomokat hagyott benne, örök emlék. „Hittanra is jártam, és hála a tannak, ebből a hitből is magamba szívtam, ami fontos.” Agyában a 12 pont, szívében a tízparancsolat. „Nyelvem hol az úttörőbélyeget nyalta, hol az ostyát omlasztotta szét. Mondogattam a Miatyánkot, s közben éltettem 'apánkat', akinek a haja szála sem görbülhetett.” Soha azelőtt és azóta nem volt olyan tiszta a padlásuk, mint abban az időben. „Aratás után jöttek, és a padláson rendet vágtak! Mi pedig maradtunk örökös marokszedők.”

„Hanyas vagy? 47-es? Akkor neked is szűk az inged! És az albérleted. Mi együtt várunk otthonra is. Azt mondod, lakás? Azt mondom, kéne! Azt mondod, van lakásprobléma? Azt mondom, csak probléma van. Mi félszobákból is megértjük egymást.

Mi együtt várunk autóra is. Hanyas vagy? 47-es? De jó neked! Én 8 ezer 647-es! Azt mondod, kiértésítettek? Azt mondom, fizethetsz! Azt kérdezed, miből? Azt kérdezem én is! Azt mondod, fizetés? Azt mondom, ó, az a legkevesebb! Azt mondod, öntudat? Azt mondom, épp annyit, mint a fizetés.”

Felnőttként a jó ügyekért mindig kiállt, a rossz ellenében. Hirdette: „A nemzeti trikolór soha ne legyen kétszínű!”

„Megtanulható minden, ami egy szép mondat fölépítéséhez tudható, de nem tudhatjuk, honnan került a szívünkbe és lelkünkbe, agyunkba és az egész szervezetünkbe az a harmonikus rendben működő, megmagyarázhatatlan indítású adó-vevő, mely alkalmassá tett bennünket a segítő Istenségünk által diktált szavak visszaadására és rögzítésére. Megtanulható, hogyan lehet kerek mondatokat fogalmazni, de az nem, amitől sütnek a kerekded mondatok. Nem tanulható meg a tehetség. A tehetség adomány, mellyel élni kötelesség.”

1970-ben megszületik a lánya, Natália, a későbbi komika, „a Csinibaba”.

„Hanyas vagy? 47-es? Akkor ma már te is jó nagy lábon élsz! Emlékszel a hatvanas évekre? Akkor MI akartunk valamit! Azt mondod, Szörényi, azt mondom, Bródy! Azt mondod, Lennon, azt mondom, McCartney! Azt mondod, Elvis, azt mondom, a rendőr! Eljárt az idő fölöttünk! Ma már az akkor még velünk együtt csápoló osztálytársaink gumibotozzák a mi fiainkat a rockkoncerteken! Hanyas vagy? 47-es? Akkor már a te fiaid is tinédzserek! És velük is alig értjük meg egymást. Gyakran félszavakból sem.”

Vidékről került a fővárosba. Bizonyította, „*olyan vagyok, mint a sósav: vízkövet, vasat és kereket oldok*”.

„Aki íróvá akar lenni, ír, mert nem tehet mást, ír, mert belső kényszer ülteti a klaviatúra elé; ír, mert beledöglene abba, ha nem írna; ír, mert véleménye van a világról; ír, mert érti és tudja, hogy az, ahogyan ő írja meg az általa látottakat és hallottakat, senki másnak nem adatik meg; ír, mert amit meg kell (!) írnia, nem viheti magával.”

Az esze Budapesté lett, a szíve Szegedé. Gyakran mondta: „*Szeged az ország legszebb városa, Budapest pedig az ország legszebb fővárosa.*”

„...ha számítógéppel írok, több javítgatás után sem hiszek a szememnek. Amikor azt szuggerálja a számítógép, hogy készen van a szöveg, kinyomtatom, és jön a második, a harmadik, akár a negyedik fázis: végsőnek gondolt formázással egyengetem az immár jól áttekinthető szöveget.”

A kabaré világából *A szalontüdő* című mininovellájával 1988-ban lépett át és be az irodalom világába. A novellából *Szalontüdő* címmel, Szirmai Márton rendezésében kisfilm lett, s 2006-ban elnyerte a Magyar Kritikusok Fődíját, 2007-ben pedig megosztott fődíjat kapott Siófokon, a filmszemlén.

„Az írás egy szellemi rekvizitumokkal bemutatott, precíziós bűvészmutatvány. Amikor írunk, úgy rakunk rendet a rendezetlenül és rendetlenül cikázó szavainkban, kesze-kuszan összekazlazott, agyunkban megszületett, még le nem tisztult gondolatainkban, hogy már csak a szépséges torzóvá lett, általunk tökéletesnek gondolt, mívésre csiszolt mondatok kerüljenek papírra.”

Első komoly sikere az *András könyve*, melynek előszavában Hankiss Elemér azt írta: „*Néhány száz éve minden bizonynal megégették volna azért, amit ebben a kötetben kifejt.*”

„Hittel élő istenkereső vagyok. Hiszek magamban, az erő velem van. Ez az erő pedig maga a teremtett istenem, mankóm és iránytűm, mely bennem van, születésemtől halálomig. Nem kötődöm vallásokhoz, pártokhoz, csoportokhoz. Tudom, bármely közösséghez tartoznék, gyanakodva szemlélném a többieket. Így maradhattam nyitott mindenre és mindenkire, és így érthetem meg a tőlem eltérően gondolkodókat.”

Első regénye, a *Sosemvolt Toscana* ritka pályát futott be: 14 kiadás, 33 ezer példány. Főhőse Halász Bódog, a hasnyálmirigyrákkal küzdő író, és várandós lánya. Kettős csata a halállal és az életért.

A *Míg meg nem haltak* c. kötete idősek ápolásáról írott novellafüzér, elő- és utóhangolásában sorsáról is vall.

„Tojáshej élet, porcelánlét, kérészröppenés, ki tudja, mit hordozunk magunkban, honnan is sejthetnénk azt a bizonyos végső pillanatot? (...) A gondolat rögzülése akkor tiszta és igazi, ha rosszul választott szavakkal nem rongáljuk szét, ha kerek mondatokban is csak nehezen visszaadható, ha csiszolatlan, nyers és formátlan, akár az Isten.”

Gyermekeknek írt versei szüleiket is megérintik, mondják szavalóversenyeken és beszédtechnika-órákon, olvashatók tankönyvekben. Háy János és Szabó T. Anna az egyik kötete ajánlásában verseit Petőfi, Weöres és Tamkó Sirató művei mellé emelik.

„Verset csak papírra, tollal írok. A vers végképp nem tűri a szövegszerkesztőt, de még az írógépet sem. A versírás olyan meditációs erőpróba, olyan

szellemi játék, olyan nyelvi játszadozás, melyet képtelenség billentyűzettel rögzíteni. A vers csak tollból bújhat elő.”

NÉVJEGY

Nagy Bandó András, 1947, Deszk. Általános iskola: Deszk, középiskola: Vedres István Építőipari Technikum, Szeged. Elismerései: Karinthy Frigyes-émlékgyűrű (1988), Szalmaszál a hajléktalanokért (1996), Pulitzer-díj (2000), Hajléktalan emberért díj (2006), az Ambassador Klub aranygyűrűje (2006), Aranybölcsős díj a Nagycsaládosok Egyesületétől (2011), Aphelandra-díj – a humanista civil kitüntetése (2013).

1962 óta szerepel pódiumon, Szegeden amatőr színész (Modern és Minerva Színpad). 1964-től a Délmagyarországban, majd a Szegedi Egyetemen jelennek meg karikatúrái, majd Kaján Tibor közli rajzait az Új Tükör hetilap Ceruzahegyező c. rovatában. 1969-ben házasságot köt Szulcsán Juliannával. 1973-tól humorista, 1982-ben a II. Humorfesztivál fődíjasa. A fővárosba szerződik, a Mikroszkóp Színpadhoz. 1983-tól újra szabadúszó előadóművész. Az 1989 év elején a hajléktalanokat segíti, és létrehozza az ország első hajléktalanotthonát Budaörsön, egy régi barakképületes laktanyában. 2010-ben kedvesétől, Obernyik Ritától megszületik kislánya, Gvendolin, 2013-ban válik, 2015-ben házasságot köt Ritával.

FELNÓTT OLVASÓKNAK:

Úton-útfélen (1986); *Vészfék* (1997); *Bevezetés I-II.* (1990); *Úton-útfélen* (szűkített-bővített kiadás, 2000); *Könyv azoknak, akik utálnak olvasni* (2001); *Ízes beszéd* (2003); *333 haIQ* (2005); *Kalandárium* (2005, 2006, 2007); *Sosemvolt Toscana* (2006); *Nagy Bandó világa* (2007); *Kabaré-sikerlista* (2007); *Furcsa pár-beszéd* (Sándor Györggyel, 2007); *Gondolatélesztő – Füveskönyv* (2010); *ÖT HÉT ÖT haiku* (2010); *András könyve I-II.* (2001, 2002, 2010); *Isten bikini-ben* (2010); *Egyedül állok* (2012); *Vár rád Toscana* (2011); *Nagyon fájl* (2012); *Orfűi medvehagyma kincseskönyv* (2006); *Murphy törvénykönyve amatőr teniszezőknek* (2012); *Míg meg nem haltak* (2015); *A kis herceg visszatért* (2015); *Isten is úgy szeret* (2016)

GYERMEKEKNEK ÉS SZÜLEIKNEK:

Családi szókingstár (2000); *Madarak tolláról* (2004); *Fából vasparipát* (2005); *Gyöngykaláris* (2006); *Szappanbuborék* (2007); *A táltossá lett kiscsikó* (2007); *Kicsinyek könyve* (2007); *Keresztnévsor* (2008); *Szivárványhíd* (2008); *A Kiskalácsai királyság* (2008); *Ringató* (2008); *Ami a bögyünkben van* (2009); *Nagyapám, nagyanyám és a vakond* (2009); *A világjáró kiscsikó* (2010); *Egyik kutya, másik is* (2010); *Hetvenhét macskajakaj* (2010); *Bandó mondókák* (2010); *Százszorszép* (2012); *A Varázspadlás lakói* (2012); *A hangyabanda nagy kalandja* (2013); *Lexi már olvas* (tankönyv, Csabay Katalinnal, 2010); *Verselő betűk és számok* (2013); *Magyarország, én is szeretlek!* (2014); *Dinoszauruszok verses meséje* (2015)